

« zurück blättern vor »

TRYBOWAĆ v. imp., ab 1444. **1)** ‘reinigen, Beimischungen entfernen; Fleisch vom Knochen trennen’ – ‘oczyszczać, usuwać domieszki; oddzielać mięso od kości’: 1444 R XXIII 306, STP *Aurum probatum tribouane (ibi ignis purgationis ipsos expurgabit tamquam aurum septupliciter probatum)*. o 1578 Oczko 5v, SPXVI *które [kruszcze w ziemi] ogień tak trybuie y rozłącza [!]*. o 1699 Wad.Dan. 215, L *Jak złoto w ogniu trybowane, iak czyfty płomień wypolerowany*. o [LBel.] 1841 Łab., SW – STP, SPXVI, SWIL (prze.), Sw (hut.), DOR (techn. spoż.). **2)** ‘etw. ausführen, sich mit etw. befassen, beschäftigen; ein Handwerk ausüben’ – ‘wykonywać coś, zajmować się, trudnić się czymś; zajmować się rzemiosłem’: 1472 AGZ VI 153, STP *Principaliter statuimus, quod quilibet existens in fraternitate prefata, artificium suum exercens al. tribwycz, debet esse obediens seniore magistram al. czechmystrza*. o [LBel.] vor 1919 Cisz., SW – STP, SWIL (prze.), Sw (stp.). **3)** ‘destillieren; von Wein, Bier gären’ – ‘destylować; o winie, piwie: fermentować’: 1542 Cresc. 61, L *Każda część drzewa ma w sobie iakoby żółdek, w którym trawi i trybuie wszelką wilgotę ku swęj żywności*. o [LBel.] 1568 Rej Zw. 19, L *Młode piwo albo wino, gdy się trybuie, wszystko z siebie na wierzch wyrzuci*. – L (zan.), SWIL (prze.), Sw (stp.), DOR (daw.). **4)** ‘Handel treiben’ – ‘handlować’: [einzQu.] 1564 MĄCZ 156c *Hippocomos, Rofuchars który koźmi tribuye*. – SPXVI, MĄCZ, L (zan.), Sw (stp.). **5)** ‘sich heruntreiben; antreiben, jagen’ – ‘włóczyć się; pędzić, gnać’: [hapax] †1578 Sekl., SW – L (zan.), SWIL (prze.), Sw (stp.). **6)** ‘jmdn. einer Prüfung unterziehen’ – ‘doświadczać kogoś, poddawać kogoś próbie’: [hapax] 1587 ArtKanc Kv, SPXVI *kogo BOG miłwie / że tego naczęściey ná świecie trybuie*. – nur SPXVI. **7)** ‘reiben’ – ‘trzeć’: [hapax] 1636 Żebr.Ow. 215, L *Ufty żucha łacnemi, ząb o ząb trybuie, I głodne gardło iadłem znikomym szoruie*. – L (zan.), SWIL (prze.), Sw (stp.). **8)** ‘martern’ – ‘męczyć’: 1636 Żebr.Ow. 213, L *Niemilosierną kaźń na niego zmysliła, Ciężkim trybować go głodem*. o [LBel.] 1690–1693 Chrośc.Luk. 309, L *W Libyi nie kwitną urodzaie żadne Stońce ią tylko upatem trybuie*. – L (zan.), SWIL (prze. fig.), Sw (stp. przn.). **9)** ‘von einem Schiff: mit der Strömung schwimmen, treiben; auch übertr.’ – ‘o statku: płynąć z nurtem; też przn.’: 1649 Wład 142/22, SZLESTW *Ták w domu się niekocha rozum uchowany / Ale różnym trybuie Niebem hárowány*. o (†ca.1660) 1682 Misc 152/4, SZLESTW o [LBel.] vor 1812 Mag.Mskr., L *Trybować u flisów, kiedy fstatek sam płynie z wodą, nie robiąc poiazdami*. – L (zan.), SWIL (prze.), Sw (fl.). **10)** ‘eine Pflanze zum Wachsen bringen’ – ‘stymulować wzrost roślin’: [hapax] vor 1812 X.Kam., L *Trybować, u ogrodników, pędzić drzewko w górę, obrzynaiąc z gałązek aż do korony*. – L (zan.), SWIL (prze.), Sw

(ogr.). **11)** ‘Metallgegenstände gestalten oder verzieren, indem man aus dem kalten Metall eine entsprechende Form oder ein erhabenes Ornament herausschlägt’ – ‘kształtować i zdobić wyroby z blachy przez wykuwanie na zimno odpowiedniej formy lub wypukłego ornamentu’: (†1887) 1892 Krasz. Kartki 784, DOR *Przepyszne rzeźby na drzewie, z kości stoniowej klejnoty, odlewy złote i trybowane rzeźby z początku XI wieku.* o (†1925) 1950–1952 Reym.Now. I 320, DOR *Oprawa i rączka do trzymania [relikwiarza] okryte ozdobami trybowanymi i siatką niezmiernie delikatnych arabesek, pochodzi, zdaje się, z XV wieku.* – SW, DOR (szt.). ◇ **Etym: 1)** mhd. *trîben* v., ‘sich fortgesetzt mit etw. beschäftigen’, LEX, nur für Inh. 2. **2)** nhd. *treiben* v., ‘Edelmetall von den beigemischten fremden Bestandteilen, besonders von Blei, befreien; eine Beschäftigung ausüben, etw. dauernd tun, einen Beruf ausüben; gären; handeln; in Bewegung versetzen; Sprossen hervortreiben; von der Strömung des Wassers fortgeschwemmt werden; Metall mit einem Hammer eine bestimmte Form geben’, GRI, nur für Inh. 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10. ◇ **Der:** *strybować* v. pf., ‘den Verlauf einer Grenze festlegen’, [hapax] 1452 ZapWarsz nr 952, STP, nur für Inh. 2; *przetrybować* v. pf., 1542 Cresc. 77, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 5; *trybować się* v. imp., 1564 BielKron 255v, SPXVI, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 5; *wytrybować* v. pf., ‘herausdestillieren’, (†1611) 1613 Syr.Ziel. 279, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *trybowny* subst. m., ‘Böttcher’, [hapax] †1887 Krasz., SW, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 11; *potrybować* v. pf., zuerst geb. Sw, nur für Inh. 11. ❖ Der Beleg von 1649 Wład steht bei LINDE unter ‘destillieren’; SZLESIŃSKI Tw gibt die Bedeutung als ‘wandern’ (*wędrować*) an, was eine Fehlinterpretation des Belegs nahelegt. Inhalt 6 bis 8 gehen wohl auf Inhalt 1 zurück, eventuell über mlat. *probare*. Vgl. auch †*tryb*.

« zurück blättern vor »